

Tomasz András

SZIGORUAN BIZALMAS!

A Magyar Tudományos Akadémia 1953. december 19-én, szombaton d.e.
11 órakor megtartott 12. számú elnökségi ülésének

j e g y z ő k ö n y v e.

Jelen voltak: Rusznyák István elnök, Osztrovszki György főtitkár,
Ligeti Lajos alelnök,
Alexits György, Erdey-Gruz Tiber, Novobátsky Károly,
Straub F. Brunó elnökségi tagok,
Németh Gyula, Fogarasi Béla, Riesz Frigyes, Manninger
Rezső, Maucha Rezső, Verő József, Schulek Elemér osz-
tályelnökök.

Kimentették magukat: Gombás Pál alelnök, Hevesi Gyula, Lukács György
elnökségi tagok és Mihailich Győző tiszteletbeli
osztályelnök.

Meghívott valamennyi napirendi ponthoz: Molnár Béla, szervezési főso-
portvezető,

A 2. napirendi ponthoz: id. Isschutz Béla akadémikus, az Elvi Gyógyszer-
kutatási Bizottság elnöke.

N a p i r e n d:

- 1./ Főtitkári beszámoló a november havi munkáról.
Előadó: Osztrovszki György főtitkár
- 2./ Beszámoló az Elvi Gyógyszerkutató Bizottság munkájáról.
Előadó: id. Isschutz Béla akadémikus,
a Bizottság elnöke
- 3./ Az 1954. évi Nagygyűlés tematikája.
Előadó: Osztrovszki György főtitkár
- 4./ Az Elnökség 1954. I. félévi munkaterve
Előadó: Osztrovszki György főtitkár
- 5./ Egyebek.
 - a./ Javaslat az akadémiai könyvkiadás megjavítására.
Előadó: Alexits György akadémikus,
a KFB titkára
 - b./ Javaslat az Acták terjesztésére
Előadó: Alexits György akadémikus,
a KFB titkára
 - c./ Budapest keletkezése ezeréves évfordulójának megállá-
pitása.
Előadó: Osztrovszki György főtitkár.
 - d./ A késedelmi kötbérek és a szerzői korrekturaköltségek
elhárításával kapcsolatos határozat ismertetése.

- e./ Pattantyus Á. Géza levelező tag székfoglalója.
- f./ Állategészségügyi Kutató Intézet Tudományos Tanácsa.
- g./ Méréstechnikai és Műszerügyi Intézet elnevezésének megváltoztatása.

-.-.-

Rusznyák István elnök üdvözli az Elnökség megjelent tagjait és az ülést megnyitja.

Napirend előtt felkéri Alexits György és Verő József akadémikusokat a jegyzőkönyv hitelesítésére.

-.-.-

1./

Rusznyák István elnök felkéri Osztrovszki György főtitkárt a november havi munkáról szóló beszámoló megtartására.

Osztrovszki György főtitkár az alábbiakban számol be a november havi munkáról:

A november havi munka középpontjában a második tudományos ötéves terv elvi szempontjainak kidolgozása állott. Ezenkívül fontos feladatuk volt az osztályoknak a tömegesen beérkező prémiumpályázatok elbírálása és az 1953. évi premizálás lezárása.

A második ötéves tudományos terv fő irányvonalainak kidolgozása terén a legjobb munkát a II. és IV. Osztály vezetősége végezte. Az osztályok az elmúlt hónap folyamán zárt osztályülések keretében vitatták meg a második ötéves tudományos terv fő irányvonalait. Ezeken az osztályüléseken nyílt és őszinte légkörben vitatták meg a problémákat, komoly kritikai szellem nyilvánult meg és ezek az ülések segítséget adnak az osztályok további munkájához. Külön ki kell emelni az I. Osztály zárt ülését, amely az akadémikusok szerint talán az első olyan ülés volt, ahol mindenki nyíltan és bátran feltárta a problémákat.

Az osztályokhoz az elmúlt hónap folyamán igen sok prémiumos pályázat érkezett. Ezek elbírálása komoly munkát jelentett az akadémikusok és tudósok részére. Az osztályok igyekeztek ezt a munkát jól elvégezni, egyes osztályok felhívták a premizáltak figyelmét a benyújtott munka hiányosságaira, a munka továbbfolytatásával kapcsolatos feladatokra. Voltak azonban hibák ebben a munkában, pl. az V. Osztály egyetemi hallgatót akart jutalmazni. A premizálásoknál nagyobb felületesség volt tapasztalható. A bizottságok javaslataiknál arra támaszkodtak, hogy az osztályvezetőség majd kijavítja az általuk elkövetett hibákat, pl. a Botanikai Főbizottság javasolt olyan dolgot, mely egy tankönyvnek a kézírata volt. Erre a visszásságra az osztályvezetőségnek kellett a bizottság elnökének figyelmét felhívni. Az 1953. évi premizálás feltárta a hiányosságokat, így a premizálás mértékét, az elbírálás módját, a bizottságok felelősségét stb.

Az elmúlt havi rendezvények közül legfontosabb volt az Agrártudományok Osztálya által november 30-december 1. között rendezett Allattenyésztési Kongresszus. A kongresszuson 9 külföldi jelent meg.

A Szovjetunióból Judin akadémikus, Rosztovcev, a mezőgazdasági tudományok doktora, Diomidova, a biológiai tudományok doktora. Csehszlovákiából Herzik a prágai és Landau a Szlovák Tudományos Akadémia képviselőjében. Lengyelországból Czája földművelésügyi miniszterhelyettes egyetemi tanár és Kialenovszki egyetemi tanár. A Német Demokratikus Köztársaságból Kurt Nehring akadémikus és Walter Stahl akadémikus. Hét előadás hangzott el a Kongresszuson, a külföldiek közül öten tartottak önálló előadást, ezenkívül többiben hozzászóltak az előhangzott előadásokhoz. Magyar részről legkiemelkedőbb volt Csukás Zoltán egyetemi tanár előadása, aki "Alkattani tanulmányok hosszú élettartalmu teheneken" címmel tartott előadást. Ebben az előadásban világviszonylatban is egyedülálló kezdeményezését ismertette Csukás professzor. Hasonlóan kitűnt Horn Artur előadása "Új tenyésztéstechnikai módszer a sertések termelékenységének növelésére" címmel. Kutatási eredményeinek felhasználásával sertésállományunk nemesítését gyorsabb üteművé lehet tenni és okszerűbbé válik általa a hizlalás is.

A Kongresszussal kapcsolatban a Szovjetunió képviselője javaslatot tett a Kongresszusnak Nemzetközi Állattenyésztési Kongresszussá való nyilvánítására. Javasolta, hogy a külföldi delegációk ilyen értelemben legyenek szószólói saját kormányuknál azzal, hogy a Magyarországon tartott kongresszus legyen az első, mely mind szervezés, mind pedig tudományos eredmény szempontjából példaképnek tekintendő. Együttal javasolta, hogy a következő évben Prágában s utána pedig a Szovjetunióban tartsák meg a Nemzetközi Állattenyésztési Kongresszust. A Kongresszusnak naponta 400-450 hazai résztvevője volt.

A II. Osztály vendége, Klimasevszki professzor "A földrajz helyzete és feladatai Lengyelországban" címmel tudósaink számára igen tanulságos és lendületes előadást tartott. Ugyanilyen jellegű volt Alscher professzor előadása a "Realizmus a művészetben" címmel.

A II. Osztály által rendezett havi előadóülés keretében Szigeti György tartott előadást, "A Horthy-korszak idealista művészettörténetének kritikájához" címmel. Az előadáson számos művészettörténész vett részt és a felszólalók komolyan értékelték az előadást.

A IV. Osztály havi felolvasóülésén Aujezsky László tartott előadást "A légkör tehetetlenségi nyomatékának megállapítása" címmel. Az előadó a meteorológia egyik alapkérdésével foglalkozott, amely eddig megoldatlanul állt.

A VI. Osztály rendezésében Zoltán István "Ferromágneses anyagok mérés-technikája" és Pere Tibor "Lágy mágneses anyagok gyengeáramu mérései" címmel tartottak előadást.

Az osztályok tudományos irányító tevékenysége az elmúlt hónapban:

A II. Osztály vezetősége megvitatta a néprajztudomány helyzetét és jelentős segítséget adott ahhoz, hogy a néprajztudomány művelői munkájukat megfelelő légkörben végezzék. A II. Osztály meglátogatta a szegedi egyetemi intézeteket, megbeszélték a problémákat a tudományos munkával kapcsolatban és segítséget adtak - főleg a jogi karon ahhoz, hogyan kapcsolódjanak be a tudományos munkába.

A Matematikai Főbizottság megvitatta az Eötvös Loránd Tudományegyetem Matematikai Intézete tudományos kutató munkájával kapcsolatos problémákat és értékes javaslatot tett a munka megjavítása érdekében. A Fizikai Főbizottság megvitatta a fizikai és ipari kutatóintézetekben folyó lumineszcencia és félvezetők kutatásának, valamint a hazai spektroszkópiai kutatások összehangolását. A bizottság a hó folyamán több kutató intézetet látogatott meg.

A IV. Osztály 7 célhittel támogatott OM intézet tudományos munkáját ellenőrizte. Az eredményeket a bizottságok december hónapban értékelik ki.

A Méréstechnikai Főbizottság, valamint az MTA Méréstechnikai és Műszerügyi Intézete beszámolt a VI. Osztály vezetősége előtt ezévi munkájáról. Annak ellenére, hogy mind a Főbizottság, mind az Intézet komoly felkészültséggel, tervszerűen állította össze beszámolóját, az osztályvezetőség sem a Főbizottság, sem az Intézet beszámolóját nem vitatta meg és nem adott iránymutatást a további munkára, hanem egészen lényegtelen kérdések megtárgyalásába merült. Ez a tény erős csalódást okozott a Főbizottság tagjainak, akik felvetették az OV előtti bizottsági beszámoló módosítását.

Az Építéstudományi Főbizottság kijelölt albizottsága felülvizsgálta a II. sz. Hidépítéstan Tanácsán folyó akadémiai témákkal kapcsolatos kutatómunka állását. Megállapították, hogy volt olyan téma, amellyel kapcsolatban a kísérletek nem vezettek eredményre, más témáknál a kísérleti eredmények feldolgozás alatt állnak, a cementek zsugorodása o. témákkal kapcsolatos kísérletek tempója nem megfelelő. A bizottság javasolta a kísérletek eredményeiről tájékoztató összeállítását és annak az építőipar rendelkezésére bocsátását.

A VII. Osztály építőanyagipari főbizottsága megvitatta a kerámiai albizottság beszámolóját. Megállapította, hogy az év folyamán a terület felmérése a bizottság részéről helyesen történt. A vita nyomán megadták a jövő évi munkához kialakítandó szempontokat. Megállapították az előadások publicitás biztosításának fontosságát, a bizottsági ügyrend elkészítésének és az elvi kérdések tisztázásának szükségességét.

Külföldi vendégeink az elmúlt hónapban:

Lengyelországból

Edward Marozewski, a wroclavi egyetem matematikai tan-
székének vezetője két hétre,

Marek Fisz matematikus, a Lengyel Tudományos Akadémia
Matematikai Intézetének önálló tudományos munkatársa
két hétre, az Alkalmazott Matematikai Intézet tanul-
mányozására.

Marek Sokolowszki mérnök, a Lengyel Tudományos Akadé-
mia Alkalmazott Mechanikai Intézetének adjunktusa két
hétre.

Mindhárom vendég a lengyel-magyar kulturális egyezmény
keretében tartózkodott hazánkban.

Wlodzimierz Ostrowski lengyel ösztöndíjas biokémikus a Straub Intézetben végzi tanulmányait.

Csehszlovákiából

Vladimir Skalicka, csehszlovák nyelvész a kulturális egyezmény alapján készülő cseh-magyar szótár főszerkesztője a szótár lektorálási munkálatainak összehangolása céljából érkezett Budapestre.

A november 30 és dec. 1. között megtartott Állattenyésztési Kongresszusnak 3 szovjet, 2 lengyel, 2 csehszlovák és 2 német vendége volt.

Kiküldetéseink:

Marx György fizikus 1 hónapos tanulmányuttra Lengyelországba utazott a kulturegyezmény keretében.

Rázsó Imre akadémikus 2 hónapra a Szovjetunióba utazott NGKT vonalon.

Székely György történész 2 hétre Csehszlovákiába utazott a kulturegyezmény keretében,

Arató Endre Liblicébe utazott a Csehszlovák Történész Konferenciára.

Mosonyi Emil 6 hétre a Szovjetunióba utazott.

A bolgár-magyar kulturegyezményes tárgyalások Budapesten folynak, az Akadémiát Keszthelyi Ernő, a Külügyi Csoport vezetője képviseli.

A Bucarestben lezajlott magyar-román kulturális egyezmény tárgyalásain az Akadémiát Patkós Lajos, a Személyzeti Osztály vezetője képviselte.

A cseh-magyar kulturális egyezmény megkötésénél az Akadémiát Kónya Sándor, a Titkárság vezetője képviselte.

--- --

Fogarasi Béla osztályelnök elmondja, hogy a II. Osztály vezetősége több ízben foglalkozott a néprajztudomány helyzetével és legutóbb is komoly bírálatot gyakorolt a bizottság munkájával kapcsolatban. Az osztályvezetőség nem fogadta el a bizottság beszámolóját és felhívta a figyelmet arra, hogy a beszámoló azért sem volt megfelelő, mert a néprajzesek mesterségesen elszigetelődtek az Akadémiától, a bírálatot nem fogadták el.

Határozat: A II. Osztály vezetősége tegyen javaslatot az Elnökségnek a néprajztudományok megfelelő irányításának módjára.

Osztrovszki György főtitkár a kulturegyezmények megkötésével kapcsolatban megjegyzi, hogy a jövőben a kulturegyezményes tárgyalásokon résztvevő akadémiai megbízott előzetesen tárgyalásokat fog folytatni az érdekelt osztályok osztálytitkáraival.

Az Elnökség tagjai a főtitkári beszámolót elfogadják.

2./ Beszámoló az Elvi Gyógyszerkutató Bizottság munkájáról.

id. Issekutz Béla akadémikus, a Bizottság elnöke kiegészítésképpen az előre szétküldött anyaghoz elmondja, hogy a jelentés augusztusban készült, azóta ismét megalakult az Antibiotikum Bizottság, s ezzel az Elvi Gyógyszerkutató Bizottság munkaköre beszűkült. A Bizottság csak igen szerény keretek között képes munkálkodni, a tavalyi 150.000.- Ft-os célhitellel szemben idén csak 100.000.- Ft-ot kaptak.

A gyógyszerkutató helyzetben van. Hiányoznak a megfelelő Ráderek, a kormány támogatása, megfelelő beruházás /a kért 340 millió helyett 30 milliót kaptak/, a szükséges anyagok és állatok beszerzése.

Több ízben fordult memorandummal a minisztériumhoz és az Országos Tervhivatalhoz, de eddig eredmény nélkül. Kéri az Akadémia támogatását, hogy a magyar gyógyszeripari kutatás - amely világviszonylatban is igen jelentős - megfelelőbb körülmények között folyjék. A gyógyszeripari kutatások tudományos alátámasztása nem képzelhető el az elvi gyógyszerkutató támogatása nélkül.

A gyógyszeripar nyolcszor annyit termel, mint a háború előtt, kapacitása teljes mértékben ki van használva, semmiféle tartalékereje nincs. 30-40 gyógyszerkészítéssel foglalkoznak az országban, több van előkészítve, de az ipar nem képes a gyártásra.

Rusznay István elnök összefoglalójában megállapítja, hogy az Elvi Gyógyszerkutató Bizottságnak elsősorban a kutatás elvi irányításával kell foglalkoznia. A beszámolóból kitűnik, hogy a Bizottság munkájában vannak javítanivalók. A gyógyszerkutatóknak számba kell vennie a népgazdaság igényeit, a káderlehetőségeket és a pénzügyi adottságokat. Az elért eredmények realizálásáért a Bizottság köteles harcolni.

Határozat: Osztrovszki György főtitkár, id. Issekutz Béla és Straub F. Brunó akadémikusok készítsenek előterjesztést a kormány részére, amelyben feltárják a gyógyszeripari kutatás helyzetét, szükségleteit és kérik a kormányzat által a gyógyszeriparnak nyújtandó anyagi és személyi támogatás mértékének ismertetését.

Határidő: 1954. január 31.

3./ Az 1954. évi Nagygyűlés tematikája.

Rusznay István elnök bevezetésképpen elmondja, hogy az 1954. évi Nagygyűlés együttes ülésének előadásai a mezőgazdasági tudomány alapkérdéseivel foglalkoznak.

A bevezető előadás előadója még nincs kijelölve.

Donhoffer professzorral még nem tárgyaltak.

Az előre szétküldött anyagban megnevezett előadásokhoz még bizonyos számú felkért hozzászólót állítanak be.

Az összes osztályok titkárai beszámolnak a végzett munkáról. A beszámoló és a hozzákapcsolódó vita elfoglalja az egész napot. Ez lesz a harmadik nap programja.

A negyedik és ötödik napon lesznek az osztályok előadásai:

Az I. Osztály előadásai osztályülés keretében

A II. Osztályon csak Fogarasi akadémikus előadása lesz osztályülés keretében, a többi előadások főbizottsági ülések előadásai,

A III. Osztály előadásai előreláthatólag még le lesznek szüktve.

A IV. Osztály terve még nem teljes.

A közgyűlés szombaton egésznapos ülés keretében lesz.

Manninger Rezső osztályelnök javasolja Rázsó Imre előadásának az együttes ülés keretében való megtartását, esetleg a tervezettnél szélesebb alapokon tárgyalva. Helyesnek tartaná ezenkívül üzemszervezési előadás beállítását a IV. Osztály programjába.

Határozat: a./ Sedlmayr Kurt előadásának címét meg kell változtatni.

b./ Rázsó Imre előadása az együttes ülés keretében tartandó meg.

c./ Az előadások pontos címét és tematikáját az Elnökség tárgyalja meg.

4./ Az Elnökség 1954. I. félévi munkaterve.

Határozat: A második tudományos ötéves terv főbb szempontjainak jóváhagyása februárban, a II. Osztály és a Történettudományi Intézet munkájáról szóló beszámoló megtartása márciusban és az ötéves terv végleges jóváhagyása júniusban történjék.

5./ Egyebek.

a./ Javaslat az akadémiai könyvkiadás megjavítására.

Határozat: Elnökség az akadémiai könyvkiadás megjavítására vonatkozó javaslatot a következő módosítással hagyja jóvá:

A Könyv-és Folyóiratkiadó Bizottság a javaslat hatodik oldalán lévő a./ pont második részét dolgozza át úgy, hogy abból a szerzők felelőssége jobban domborodjon ki.

Felelős: Alexits György, a KFB titkára.

b./ Javaslat az Acták terjesztésének megjavítására.

Határozat: Elnökség az Acták terjesztésének megjavítására vonatkozó javaslatot a következő kiegészítésekkel hagyja jóvá:

- 1./ Az Akadémia Könyvtára egy hónapon belül értékelje ki Acta cserekapcsolatainkat és erről tegyen jelentést az Elnökségnek.

Felelős: Rusznyák István
elnök,

Határidő: 1954. január 25.

- 2./ Az Akadémia Könyvtára egy hónapon belül ellenőrizze, hogy azok a referáló folyóiratok, amelyek Actáinkat megkapják, mennyiben referálják Actáink cikkeit.

Felelős: Rusznyák István
elnök,

Határidő: 1954. január 25.

- 3./ A külföld számára szóló kiadványok, elsősorban az Acták tudományos propagandájában az Akadémiai Kiadó is vegyen részt és fogadhasson el előfizetéseket. Az ehhez szükséges lépéseket Főtitkár a KFB titkárával együttesen illetékes kormányzati szervek felé tegye meg.

Felelős: Osztrovszki György
főtitkár,

Határidő: 1954. január 20.

- 4./ Az Akadémia tudományos osztályai állítsák össze azon címjegyzéket, ahová az Acta tartalomjegyzékek szétküldését javasolják.

Felelős: Alexits György,
a KFB titkára.

- 5./ Külképviselőink és a kereskedelmi szervek nagyobb számban kapjanak tartalomjegyzéket, ezek számát a Külügyminisztérium döntse el.

Felelős: Alexits György,
a KFB titkára

c./ Budapest keletkezése ezeréves évfordulójának megállapítása.

Rusznayk István elnök ismerteti a Budapesti Városi Tanács Végrehajtó Bizottsága elnökének átiratát, amelyben azzal a kéreéssel fordul a Magyar Tudományos Akadémiához, hogy állapítsa meg, megrendezheti-e 1955. évben tudományos alapon Budapest keletkezésének ezeréves évfordulóját.

Határozat: Az Akadémia Elnöksége szólítsa fel a Történettudományi Intézetet, hogy 1954. január 12-ig megfelelő vita után döntse el, van-e tudományos alapja annak, hogy a Főváros 1955 évben Budapest keletkezésének ezeréves évfordulóját megünnepelje.

Felelős: Rusznayk István elnök.
Határidő: 1954. január 16.

d./ Pattantyus Á.Géza levelező tag székfoglalója.

Rusznayk István elnök bejelenti, hogy Pattantyus Á.Géza f. hó 10-én "Anyagszállítás légáramban" címmel megtartotta akadémiai székfoglalóját.

Határozat: Elnökség Pattantyus Á.Géza székfoglalóját jóváhagyja és részére az oklevél kiadását elrendeli.

e./ Javaslat az Állategészségügyi Kutató Intézet Tudományos Tanácsára.

Határozat: Elnökség az Állategészségügyi Kutató Intézet Tudományos Tanácsát a következő összetétel szerint hagyja jóvá:

Elnök: Manninger Rezső akadémikus

Titkár: Sályi Gyula egyet. tanár

Tagok: Mócsy János akadémikus
Kotlán Sándor akadémikus
Csontos József intézetvezető
Kováts Jenő egyet. tanár
Hirt Géza az Orsz. Állategészségügyi Int. vezetője
Gálosi István, Zala-megyei gyakorló állatorvos.
az Intézet mindenkori osztályvezetői.

f./ Méréstechnikai és Műszerügyi Intézet nevének megváltoztatása.

Rusznayk István elnök ismerteti a Méréstechnikai és Műszerügyi Intézet igazgatójának átiratát, melyben 1954. január 1-i hatállyal az Intézet nevének "Méréstechnikai és Automatizálási Intézetre", az Intézet Elektronmikroszkópiai Osztálya nevét pedig "Mikrostruktúra Mérési Osztályra" kéri megváltoztatni.

Határozat: Elnökség a Méréstechnikai és Műszerügyi Intézet, valamint az Intézet Elektronmikroszkópiai Osztálya nevének megváltoztatásához nem járul hozzá.

Az Elnökség 1953. november 21-i határozata értelmében a késedelmi kötbérek és a szerzői korrekturaköltségek elhárításával kapcsolatos végleges szöveg a következő:

- 1./ Amennyiben a szerző a már kiszedett szövegen olyan változtatásokat eszközöl, amelyek a szedés értékének 10 %-ánál nagyobb nyomdai változtatását igénylik, a 10 %-on felüli többletköltség a szerzői díjat terheli.
- 2./ Amennyiben a szerző a kézirat benyújtására a szerződésben előírt, vagy esetleg módosított határidőt nem tartja be, a kiadónak joga van a határidőt meghaladó minden napért a szerzői díj után 2 ezrelék kötbért felszámítani. Ez a kötbér összegében nem haladhatja meg a kikötött szerzői díj 10 %-át. A Kiadó kötbérigényét csak úgy érvényesítheti, ha esetenként kikéri a KFB titkárságának véleményét, a KFB titkársága pedig saját véleményét - mielőtt azt a Kiadóval közölné - a Főtitkárnak döntés céljából bemutatja.

A Kiadó a fentiek értelmében a következő szöveget vegye be ezentúl a szerződésbe:

"Amennyiben Ön a fenti határidő letelte előtt 2 hónappal indokoltan határidőmódosítást kíván, abban az esetben új megállapodást létesítünk. Ha azonban Ön elmulasztja ezt az előzetes bejelentést, vagy elkésve teszi meg, ezzel tervszerű munkánkban súlyos kiesést okoz. Ilyen esetben jogunk van az eredeti kéziratleadási határidőt meghaladó minden napért a szerzői díj után 2 ezrelék kötbért felszámítani. Ez a kötbér összegében nem haladhatja meg a kikötött szerzői díj 10 azaz tíz százalékát."

K.m.f.t.

Δ jegyzőkönyv hiteles:

Alexits György sk.
akadémikus.

Verő József sk.
akadémikus.